

VÉLETLENSÉG?

Az ajtó előtt megtorpantak s topogtak jobbra-balra. Szarvuk összekocódott, faruk súrlódott, az egyik nagyot kapott lapockájára a vasvillanyéllal, előrement, mire a másik is utánaballagott. Az istálló homályos mélyén jászolhoz kötötték őket, s a mészárossegéd, míg bajlódott velük, nagyokat döfött hol egyiknek, hol másiknak a vékonyába, kiabált reájuk, de csak úgy: „Nye hó, nye! Farta ide! Eridj már na a vasba!” Nevüket nem tartotta érdemesnek megkérdezni régi gazdájuktól, úgvis levágják őket holnap. Egy öl poros szénát vetett eléjük, kiment s behúzta maga után az istállóajtót.

A két ökör fáradtan szuszogott. Soványak voltak és öregecskék, a mészáros azonban nem sokat nézegette őket; a katonák úgy megeszik, mint a mézet — gondolta, s egykettőre megvult a vásár. Lassan-lassan megszokta szemük az alig derengő sötétséget, ide-oda lépegettek a rozoga hídláson, míg megelégedve a hellyel, megnyugodva evéshez láttak. Hajnalban indultak útnak az uradalomból, istenesen meghajtották őket, hogy idejében érjenek a vásárra, azóta még egy szálát sem nyeltek le. Nem sokat válogatták a sátés szénát, csak úgy sercegett a foguk között.

Ez a pajta barátságatlan volt és piszkos is. Majdnem mindennap új lakói érkeztek, s azok rendszeren csak másnapig tanyáztak benne, míg vágóhídra nem kerültek. Olyan siralomház-féle hely volt, az állatok még a szagától is irtóztak.

Szomszédságában a mészáros fejőstehenei és lovai voltak bekötve, ott aludt a kocsis is, ki a másik istálló legfeljebb hetenként egyszer tisztogatta meg. A padmalyon évek óta nem bolygatott, hatalmas szürke pókhálók terpeszkedtek, s a pókok zavartalanul vadásztak a kövér legyekre.

Egy öreg keresztos pók elmászott a homályos, kis ablak mellől, végigment a gerendán, szálát eresztett éppen az egyik ökör feje fölött, leereszkedett rajta s az állat szarva hegye körül hintázott.

A két barom elfogyasztotta a szénát s csendesen nézdegélt maga elé. Böfögtek egyet-egyet, álldogáltak jó darabig, aztán mikor elálltak, letérdeltek első lábukra s szép lassan lefeküdtek. A szomszédban dobogtak a lovak, megcsörrent láncuk, egy borjú szopni szeretett volna s keservesen bögött néhányat, mire anyja hívón felelt neki. Beesteledett, a kis ablak helyét már csak sejteni lehetett, csöndes nyugalom volt kinn és benn, az állatok álmosan hajtották össze fejüket, de hirtelen sürgés-forgás zaja riasztotta meg őket.

A gazda kiabált a kocsis után, az előkerült és sietett a szomszéd istállóba. Áthallaszott, hogy eloldja a jászoltól a lovakat s kivezeti őket. A színből előhúzta a kocsit s befogott, aztán a ház elé hajtott. A köves udvaron robogva ment végig a kocsi, a patkók keményen csatogtak.

A mészáros, javakorbeli, jóképű barna ember, benn a szobában feleségétől búcsúzott. A lakáson látszott a jó mód, szokatlanul ízléses és csinos volt minden, éppen mint a gyönyörű, fiatal asszony, ki ápoltan, dologtalanul uralkodott ebben a dolgos polgári házban. A zongora mellett állottak, a férfi gyöngéden átölelte feleségét, megcsókolta arcát és kezét s kifelé indult. Az asszony elkísérte a verandaajtóig, igazgatta rajta a kabátot, s mikor az ura kocsira ült, még odakiáltotta:

— Vigyázzon, lelkem, meg ne fázzon. Már csípős a levegő éjjel.

A mészáros előkiáltotta az első segédet s rendelkezett neki:

— Holnap reggel a két ökröt levágják, a bélszínt vigyék a székbe, egyebet a kaszárnyába. — Aztán szól a kocsisnak: — Mehetünk — s a fogat kirobogott a kapu alól.

A két halálra ítélt ökör nyugodalmasan hevert a ronda padlón a sötét istállóban. Nem tudtak semmit sorsukról, de érezték az életet s megsejtték a halált

is, izgalom nélkül, mint minden életnek egyszer okvetlen kijáró élményt.

A mészáros, ki holnapra halált osztott nekik, kényelmesen elhelyezkedve az ülésen, már messze kocsizott, nyugodalmasan és nem látta, nem érezte, hogy a vak sors, vagy talán a végtelen bölcsesség, már nyomába szalasztotta a kérlelhetetlen csontkaszást, s az ott kocog háta mögött, komoran és hidegen várva a pillanatot, melyben megkezdheti végzetes munkáját.

A jó lovak könnyen repítették a kocsit. Az éjszaka csillagos, holdvilágos volt, a rétek fölött fehér ködfelhő úszott, fenn a levegőben vándormadarak hosszú csoportja húzott tova.

Kora reggel kellett megérkeznie a megyeszékhelyre, ahol vásár lesz. Számolgatott magában, gondolt mindenfélére, ami ilyen éjszakai kocsizásnál az embernek eszébe jut, bólogatott s elszunnyadt. Arra ijedt fel, hogy a kocsis hangosan „hej-hopp”-ot kiáltott. Szekér zörgött velük szembe, s úgy látszik, aludt a kocsisa, mert a lovak nyugodtan kocogtak az út közepén s nem tértek ki. A kiabálásra felriadt a szekeres, felkapta fejét, káromkodni kezdett, a gyeplőhöz kapott s jobbra-balra rángatta a lovakat.

Meg kellett állani. A mészáros leszállott a kocsiból s odament a szekérhez. Meglepetve látta, hogy azon a komája ül, maga is mészáros.

— Hát veled mi van, Gyuri? — kérdezte tőle. — Úgy látszik, te már megtartottad a vásárt.

— Meg, hogy a nyila üssön belé! Megfordulhatsz te is, komám!

— Na miért? — kérdezte megütközve a másik.

— Hát csak azért, mert egy nappal később kezdődik a vásár.

— Hát ez elég baj!

Tanakodtak egy darabig, aztán a koma is átült a kocsira s a szekeret egy kis inasra hagyta, hogy döcögjön utánuk, ahogy tud. Mikor elhelyezkedtek, kabátja zsebéből egy fiaskót ráncigált ki s erőnek erejével meg-itatta belőle a másikat.

Az szabadkozott, de mikor látta, hogy Gyuri el van készülve, gondolta magában: „Úgy sincs kivel beszélni” — s húzott egy-egy kis kortyot.

Éjfél után érkeztek vissza a városba. A mészáros bosszankodott a hiábavaló út miatt s szeretett volna minél hamarabb otthon lenni. Gyuri koma hetet-havat összehadarászott, ő nem is ügyelte, hogy mit beszél, behunyta szemét s a feleségére gondolt. Elképzelte, hogy illatosan, melegen, hófehéren fekszik a selyempaplan alatt, hosszú, dús fekete haja végigomlik a fehér párnán, s keble csendesen hullámszik minden lélegzetvételnél le és fel.

Gyuri a Csillag vendéglő előtt kezdett kiabálni a kocsisnak:

— Megállj, hé, itt leszállunk!

— Ne bolondozz, Gyuri — kérlelte a másik, de a koma nem engedett. Belekapott a gyeplőszárba s megállította a lovakat, leugrott a kocsiról, aztán belekapaszkodott a társába, a lovak már indultak, de Gyuri inkább húzatta magát a földön, mégsem eresztette el. Mit volt mit tennie? Le kellett szállania. A vendéglő előtt kérlelte a komáját:

— Gyere haza, Gyuri, későn van, hadd a csudába a kocsmát!

Addig huzakodtak erre-arra, amíg belül kerültek az ajtón. A koma leráncigálta egy székre, hangosan feketekávét és bort rendelt, került hamarosan egy kis kompánia, s valósággal odafogták a mészárost.

Poharaznia kellett a részeg emberekkel úgy, hogy nemsokára érezte az ital erejét fejében.

Nem akart semmiképpen sem lerészegedni, a feleségére gondolt, hogy mit szólna az a drága, finom aszszony, ha ittasan állítana haza. Ahogy lehetett, megszökött s még szaladt is egy darabig, nehogy a részeg banda visszacipelje. Az úton megállott, mert egy lebuja előtt a kocsiját pillantotta meg. Elöntötte a düh, bement és istenesen lehordta a kocsis, az hamarosan kinn termett s felült a bakra. Gazdája, hogy hamarabb otthon legyen, átvágott egy kis sikátoron. Előkereste a kiskapu kulcsát s csendesen bement az udvarra. A verandaajtó nyitva volt. Ezen elcsodálkozott. Az ebédlőn

keresztül lassan a hálószoabajtóhoz lépkedett s a kilincsre tette kezét. A zár nem engedett, halkan kopogni kezdett hát rajta. Semmi nesz. Hangosabban megzörgette a kilincset. Mozgás támadt a szobában, aztán mintha ijedt, gyors suttogás ütődött volna a deszkához.

A mézárósnak fejébe rohant minden vére. „Mi ez, valaki van az asszonynál?!” Mintha abban a pillanatban kést szúrtak volna az agyába. Csak egyetlenegyet lökött vállával az ajtón s már a szoba közepén állott.

Az ablakon abban a pillanatban ugrott ki ruhátlanul egy alak, az asszony sápadtan, megdermedve roskadt az ágy szélére.

Az ember előrántotta revolverét és rálőtt, vakon, vérben úszó szemekkel. Az asszony sikoltott és leroskadt a szőnyegre.

Férje reszketve, verejtékes homlokkal, öntudatlanul bámult reá, hirtelen megfordult, és kiment a szobából.

A kocsi akkor robogott be az udvarra, a legény leugrott a bakról, sietve kifogott, az istállóba vezette a lovakat, fejükre akasztotta a zabostarisznyát s csutakolni kezdte a lábukat. A házban nem mozdult senki, a messzi konyhában nem hallottak semmit a cselédek.

A mézárósnak nekítámaszkodott a kocsi rúdjának s gondolatok nélkül nézett a szürkülő égre. Aztán megint látta az asszonyt, ahogy összeomlik a dörrenés után s elterül a földön. Habfehér bőre világít a szőnyegen.

Szegény ember kínban vergődve gyötri magát, a gondolatok mint súlyos kalapácsok verik az agyát, s vádolja magát, hogy miért ölte meg a feleségét. Eszébe jut szépsége, forró, jószagú teste, kedves hangja, simogató finomsága — s mindez most odavan.

A drága, szép asszony halott, ő pedig gyilkos. Gyilkos! Reggel már elfogják, ujjal fognak mutogatni rá az emberek, az egész világ beszélni fogja, hogy megcsalta a felesége, mert vallania kell, meg kell mondania, hogy miért ölt, s arca pirulni fog a szégyentől és sápadni a büntől.

Ó, itt csak egy segítség van! A szürkülettel összeolvad az örök kaszás rejtelmes alakja, de ő látja, érzi, hogy itt van, megfogja erős, kérlelhetetlen szorítással a kezét s húzza maga után. Előveszi a revolvert,

mellének szegzi s meghúzza a ravaszt. Kis csettenés. Lehanyatlik keze, — hiszen csak egy töltés volt benne.

Betámolyog az istállóba, nem oda, hol a lovai vannak, a kocsis ott alszik, ott nem lehet, de a két halálra szánt ökör nem állhat útjába.

Az egyiknek nyakáról leoldja a kötelet, a két barom nagy sötét szemét reámereszti s úgy bámolja.

Hurkot vet a kötél végére, másik végét a gerendára erősíti, feláll a jászol szélére, a hurkot nyakára teszi s leugrik. Csontjai nagyot roppannak, egy villanás ugrik el szemei előtt, néhányat még rúgnak lábai, fájó-kéjesen az elröppenő lélek még egyszer láttatja vele az asszonyt, dereka utoljára megvonaglik, aztán kiegyenesedik s függőlegesre húzza a kötelet.

Ebben a pillanatban az asszony borzongva tér magához ájulásából. Combjából lassan szivárog a vér. Remegve ül fel az ágyra s vár — vár. A reggel világossággal önti el a szobát s megnyugtatja az ijedt idegeket.

Az egyik szolgáló ront be a szobába és dadogva mondja:

— Az úr felakasztotta magát!

Harmadnap délután a gazda nélkül maradt két ökröt megvette egy paraszt; „az őszi szántásra jók, ha egy kicsit jól tartom őket — gondolta —, s ha a sarjú gyenge lesz, télire túlادok rajtuk”.

Amint az utcán hajtotta őket, gyászmenet jött el mellettük. A díszes halottaskocsin tölgyfa koporsóban feködt a mézáros hidegen, érzéketlenül.

A két ökör vére megbizsergett a gyors mozgástól, mikor a határba értek, az útszélen elkezdtek tépdetni a füvet, a nap reájuk sütött, a levegő ki-be járt tüdőjükön, a föld s az ég úgy állott alattuk és fölöttük, mint akiknek boldogság, hogy e két ökör él a világon.